

PRAVOSL. BOHOSLOVECKÁ FAKULTA OZNAMUJE:

Podmienky prijatia na PBF v Prešove na šk. rok 1976/77
Pravoslávna bohoslovecká fakulta v Prešove prijme na šk.
rok 1976/77 uchádzačov o štúdium na tejto fakulte za týchto
podmienok:

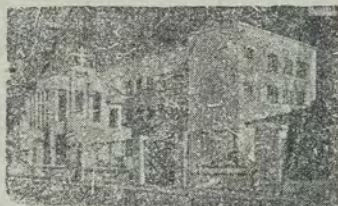
- a) Do jednoročného prípravného kurzu pri PBF môžu byť
prijatí uchádzači, ak majú aspoň 17 rokov, ktorí nemohli
ukončiť strednú školu II. cyklu.
b) Do 1. ročníka PBF môžu byť prijatí uchádzači, ktorí ma-
jú úplnú strednú školu s maturitou.

Vlastnoručne napísanú žiadosť treba zaslať na adr.: Pravosl.
bohosl. fakulta, ul. Sládkovičova 23, 080 80 Prešov. Priložte
tieto doklady:

1. krstný list, 2. posledné šk. vysvedčenie, 3. lekárske vysved-
čenie o zdravotnom stave, 4. životopis v dvoch vyhotoveniach,
5. odporúčanie miestneho duchovného.

Žiadosti sa prijímajú do 30. apríla 1976. Prijímacie pohovory
sa budú konať na dekanáte PBF, o čom bude každý uchádzač
zvlášť vyrozumý.

Dekanát PBF.

Budúce číslo vyjde 2. apríla 1976

Vydáva: Pravoslávna cirkev v Československu, Prešov, v CN Bratislava.
Redakcia: Prešov, Slovenskej republiky rád č. 1, tel. 313 79. Vedie red. rada.
Vedúci a zodp. redaktor prof. dr. P. Kernaševič. Technický red. prot. R.
Ferenc. Vychádza 12-krát do roka. Tlačia Duklanske tlačiarne, národný
podnik, Prešov. Ročné predplatné 12 Kčs, jednotlivé číslo 1 Kčs. Rozširuje
PNS. Objednávky prijíma každý poštový úrad a doručovateľ. Zahraničnú ob-
jednávku treba adresovať: PNS — Ústr. expedícia tlače, Bratislava, Gottwal-
dovo nám. č. 48 — Povolene SÚTI 15/18 z 27. 12. 1972.

†
**ODKAZ
SV. CYRILA A METODA**

ROČ. XXII. — MESAČNÍK PRAVOSLÁVNEJ CIRKVI — č. 3/1976

Detská príloha nášho Odkazu

Milé deti, čo povieť, budeme dnes pokračovať naše rozprávanie o Knihe kníh?

Niektorí sa môžu spýtať: ako to všetko vzniklo, ako sa zjavenie Božie šírilo medzi ľuďmi? — Bojo to podanie ústne. Od Adama až po Mojžiša, a to je neúrekom dlhý čas, žiadne knihy Písma svätého nejestvovali. Tiež Isus Kristus učil svojich učeníkov len ústne. Písmo sv. teda pochádza z doby neskoršej než ústne podanie, čiže tradícia.

Venujme sa teda Písmu svätému. Skladá sa z 38 kníh Starého zákona a z 27 kníh Zákona nového. Knihy vymenujeme neskôr.

Zaujímavé je, že z množstva kníh, ktoré by mohli tvoriť Písmo, bol vybraný len tento určitý počet, a to na základe ústneho podania. Skúmalo sa, či tá alebo oná kniha je tradíciou celej cirkvi pokladaná za súčasť Písma, či nie, a len tie knihy boli vyhlásené za súčasť Písma sv., o ktorých svedčila tradícia celej cirkvi. Ostatné knihy, o ktorých svedčila len tradícia v niektorých krajinách, do Písma sv. pojaté neboli.

Vo východnej cirkvi rozhodol cirkevný snem z roku 360 v Laodicee o tom, ktoré knihy sa stanú súčasťou Písma, v západnej cirkvi to urobil cirkevný snem z r. 416 v Kartágu. Oba tieto snemy okrem toho stanovili, že v chrámoch pri bohoslužbách môžu sa čítať len tie knihy, z ktorých pozostáva Písmo sv.

Šiesty všeobecný snem cirkevný v pravidle 68. nariadil, že s knihami Písma svätého sa má zaobchádzať úctivo, ako so svätými vecami.

I keď máme teda Písmo sv., musíme sa riadiť i ústnym podaním cirkevným, v neposlednom rade i preto, že niektoré miesta v Písme bez ústneho podania môžeme ťažko pochopiť a že Písmo sv. neobsahuje zjavenie Božie v plnosti. Z čoho tak usudzujeme? Pravdaže z Písma sv.: „A je ešte mnoho iného, čo Isus učinil. A keby sa všetko dopodrobna malo popísať, myslím, ani svet by nestačil na knihy, ktoré by sa dali napísať“, napísal sv. Ján vo svojom evanjeliu (21, 25).

Tu si treba zdôrazniť, že teda vonkoncom nie je správne, ak niektoré sekty uznávajú len Písmo sväté. Sami vidíte, prečo to nie je správne a že to vedie k náboženskej jednostrannosti.

Mnohé veci sa nám zachovali len v ústnom podaní, napr. ako sa máme prežehnávať, ako sa majú udeľovať sviatosti, akými slovami sa má vzývať Boh, aby posvätil a premenil dary chleba a vína, ako sa má svätiť voda a iné. Preto apoštol Pavel napomenul kresťanov v Solúne: „Bratia, stojte pevne a držte sa učenia, ktorému ste sa učili od nás ústne alebo listovne“ (2 Sol. 2, 15). Takmer dvadsať rokov po nanebevstúpení Christovom nemala cirkev žiadne knihy, ale bola odkázaná len na ústne podanie.

Vaša teta Helena

Veľké tajomstvo pobožnosti

„Vpravde veľkým tajomstvom pobožnosti je Boh, ktorý sa zjavil v tele“ (1. Tim. 3, 16).

Sv. evanjelium nám hovorí o zvestovaní spravodlivému Zachariášovi, že sa mu narodí syn — Ján Krstiteľ. Toto zvestovanie nás pripravuje na prijatie druhého zvestovania a pomáha nám zbožne odhrnúť záves „veľkého tajomstva pobožnosti“, ktorý zahŕňa udalosť Zvestovania (Blahoviščenija) o vtelení Syna Božieho.

Sv. evanjelium nám o tej udalosti hovorí: „Potom v šiestom mesiaci poslal Boh anjela Gabriela do galilejského mesta Nazareta k panne, zasnúbenej s mužom, ktorý sa volal Jozef; panna volala sa Mária“ (Lk. 1, 27).

Evanjelium nespomína, ako sa anjel zjavil, ale hovorí: „Keď anjel vošiel k nej, povedal...“ Tu je akoby ukázaná určitá postupnosť zjavenia, vďaka ktorej Mária bola pripravovaná na zvesť. Anjel smeroval k Panne a ožiaril ju nebeskou radosťou, čím ju akoby ukludnil, a potom jej zvestoval: „Buď pozdravená, milosťou obdarená, Pán s tebou! Blahoslavená medzi ženami“ (Lk. 1, 28). Evanjelista píše, že Presvätá Mária bola „zarazená jeho rečou a premýšľala, aký to pozdrav“ (v. 29).

V jej duši sa pokora, vnútorné ticho a čistota prvýkrát stretli s takou úctou k jej osobe, preto je prirodzené, že, ako ukazuje Písmo sväté, „sa zarazila“, čo sa mohlo stať pod vplyvom anjlových slov, že je „blahoslavenou medzi ženami“. Anjel nepovedal, že je blahoslavenou medzi pannami alebo medzi ľuďmi, ale vyslovil práve slová „medzi ženami“, čím jej poodhalil tajomstvo toho, že bude Matkou.

Presvätá Panna začala rozmýšľať o pozdrave, o jeho tajomstve, o tom, akú vôľu Božiu jej anjel zvestuje. A strach a bázeň naplnili jej dušu.

Zvestovateľ, keď to uvidel, ukludnil ju slovami: „Neboj sa, Mária, lebo si našla milosť u Boha“ (v. 30.). A potom: „Počneš, porodiš syna a dáš mu meno Isus. Bude veľký, Synom Najvyššieho sa bude volať... a Jeho kráľovstvu nebude konca“ (v. 31—33).

Zachovala sa dávna tradícia, že Prečistá poznala slová proroka Izaiáša o Panne, ktorá počne a porodí Syna (Iz. 7, 14). Keď čítala toto proroctvo, vždy sa v duchu pýtala: ako môže panna porodiť syna, muža nepoznajúce? Verila v pravdivosť slov Písma svätého

a zamýšľala sa nad tým, ako by ona sama bola šťastlivá, ak by mohla byť aspoň slúžkou tej Panny, ktorá má porodiť Spasiteľa sveta — Emanuela.

A teraz počuje, že práve jej samej sa zvestuje, že porodí Syna — Emmanuela. Pýta sa anjela: „Ako sa to stane, veď ja neznám muža?“ (v. 34.). Tieto slová jej vyšli z úst z horlivosti a svätosti jej panenstva a z hlbokkej pokory srdca súčasne. Prečistá akoby povedala: „Verím, že ak je to vôľa Božia, musí sa to stať, ale neviem, ako sa to stane“.

Anjel odpovedá: „Duch svätý zostúpi na teba a moc Najvyššieho zatieni ťa; preto aj to, čo svätého narodí sa z teba, bude sa volať Syn Boží“ (v. 35.). Z týchto archanjelových slov vidíme, že Vtelenie sa stane mocou Božou, pôsobením Ducha svätého a v súlade s vôľou samotného vtelujúceho sa Predvečného Syna Božieho, lebo blahá zvesť je zasvätená celá Vteleniu, zjaveniu sa Boha v tele, slúbeného Spasiteľa Syna Božieho. A tak zvestovanie Prečistej o Vtelení v sebe skrýva tajomstvo účasti všetkých troch Osôb Božstva na Vtelení.

Metropolita moskovský Filaret povedal: „Sklonilo jej dušu pod žiaru Ducha svätého, spojilo jej vôľu s vôľou Božou, otvorilo jej srdce, aby mohla vojsť sila Všemohúceho a večné Svetlo prišlo a zasvietilo v nej nový život... A Slovo sa stalo telom“.

A tak Trojica jediná a nerozdielna zjavila tajomstvo svojej účasti na prvom a hlavnom tajomstve našej spásy.

Anjel po tom, čo zvestoval Panne vôľu Božiu, akoby čakal na odpoveď — na súhlas Márie, čakal na vnútorné, ukryté prijatie vôle Božej jej srdcom, čakal na vyjadrenie jej vlastnej vôle.

Božia vôľa nikdy neznásilňuje vôľu človeka. Pán Boh vždy čaká od človeka dobrovoľné prijatie božských pokynov, čaká na vnútorné a úprimné želanie splniť Jeho vôľu zo strany človeka. „Vy ste moji priatelia, ak konáte, čo vám prikazujem“ — hovorí Pán svojim učeníkom — „nenazývam vás viac sluhami, pretože sluha nevie, čo robí jeho pán. Nazval som vás priateľmi, pretože všetko som vám oznámil...“ (Ján 15, 14—15).

Keď človek v duchu hovorí Bohu: „som Tvojím služobníkom“, je tu tento výraz upotrebený v zmysle dobrovoľného, radostného a plne pochopeného prijatia vôle Božej. A samotné slovo „sluha“ (rab) zaznieva tu v zmysle „robotník, plniteľ alebo dobrovoľný sluha Boží“. Tento význam malo toto slovo i v gréčtine i v jazykoch slovanských.

Práve v tomto zmysle čakal odpoveď Pán od Márie. A práve v takom zmysle zaznela i jej odpoveď: „Som služobnica Pánova, staň sa mi podľa tvojho slova“ (Lk. 1, 38).

V týchto slovách Panny Márie znel súhlas slúžiť vôli Božej citom, vôľou i rozumom, t. j. celou bytosťou.

„A anjel odišiel od nej...“ A vtedy sa otvorila titulná stránka nášho spasenia. Toto veľké a nepostihnuteľné tajomstvo sv. pravoslávna cirkev oslavuje ako sviatok Zvestovania Panny Márie (Blahoviščenije) a volá nás, aby sme sa radovali zo začiatku nášho spasenia. Pri pohľade na skromnú Pannu z Nazareta sa snažme ponášať sa na ňu v oddanosti a dokonalosti v službe Bohu i ľuďom.

[ZMP]

Tajomstvo Christovho kríža

Uprostred Veľkého pôstu vyzýva naša sv. pravoslávna cirkev svojich veriacich, **aby si uctili sv. kríž**. Pravoslávni kresťania považujú Veľký pôst za prípravu na dôstojné privítanie Christovho vzkriesenia.

Oživujúci Christov kríž si našu úctu zaslúži, zaslúži si aj našu chválu a oslávenie, **lebo ním sme boli vykúpení od hriechov a večnej smrti**. Preto sa ako pravoslávni kresťania za kríž nehanbíme, ale naopak sa ním chválime, i keď slovo o kríži pokladajú mnohí za bezvýznamné. Nám je spasením a mocou Božou (zrov. I. Kor. 1, 18 a 23). — „**Veď ten, ktorý za nás zomrel, nebol oby-**

čajným človekom, ale Synom Božím. Nie je teda kríž výmyslom, ako nie je výmyslom spasenie“, podľa slov sv. Cyrila Jeruzalemského.

Pravoslávna cirkev, ktorá si uvedomuje spasiteľný význam a moc Spasiteľovho kríža, ukazuje dojemným spôsobom svojim veriacim symboliku dvoch stromov, ktoré majú nesmierny význam v osudoch ľudského pokolenia. Ak bolo v strome poznanie dobra a zla v raji (I. Mojž. 2, 9) ukryté tajomstvo Božej vôle vo vzťahu k ľudskému pokoleniu, ktoré padlo, v dreve kríža sa potom zjavila nekonečná láska k padlému pokoleniu. Pri jednom strome ľudské pokolenie padlo, druhým, t. j. krížom, opäť povstalo.

Symboliku a súčasne i paralelu, obdobu so stromom v raji a krížom, vyjadrila pravoslávna cirkev i v svojich mnohých starých cirkevných piesňach, v ktorých zbožné duše ospevujú zmierenie človeka s Bohom. I sv. otcovia zdôrazňujú myšlienku zmierenia človeka s Bohom. Sv. Ján Zlatoústý hovorí, že „**Christos zmieril ľudí s Bohom, lebo smrťou na kríži podstúpil smrť za všetkých**“. Sv. Atanáž Veľký potom uvažuje takto: „**Ak sa stala smrť Pána vykúpením všetkých a tak bol zborený priehradný múr (Ef. 2, 14), znamená to povolanie i pohanov. Ako ináč by nás bol mohol povolať Isus Christos, keby nebol býval ukrižovaný?**“ Na kríži sa umiera s rozopätými rukami. Preto bolo potrebné, aby Pán podstúpil smrť na kríži, rozopäl ruky a tak mohol jednou rukou pritiahnuť k sebe ľud starozákonný a druhou národy pohanské. O tom sa vyslovil i sám Pán, keď predpovedal, akou smrťou budú všetci vykúpení; „**A ja, keď budem povýšený zo zeme, pritiahnem všetkých k sebe**“ (Ján 12, 32).

Isus Christos zbortil krížom priehradu nepriateľstva medzi Bohom a človekom tým, že premohol hriech, ktorý bol jedinou príčinou nepriateľstva s Bohom. Preto je evanjelium Christovo radostnou zvestou o pokoji všetkým ľuďom všetkých čias (Ef. 2, 17) a kríž Christov znamením ustavičného zápasu s hriechom, znamením večného mieru a pokoja Boha a ľudí, pokiaľ nie sú otrokmi hniechu.

Pravoslávni veriaci sú vedení k presvedčeniu, že na kríži boli pribité i naše hriechy, preto považujeme kríž za znamenie spásy našich duší. Sme presvedčení, že kríž spasil svet, obnovil pravdu a spravodlivosť, zem urobil nebom. Vďaka Christovmu krížu smrť nie je pre pravoslávnych veriacich viac smrťou, ale spánkom. Preto sa neboja smrti, lebo sú presvedčení, že boli od smrti vykúpení smrťou Spasiteľovou.

Prot. O. R. Hoffmann

„Vstanem, pôjdem k svojmu otcovi...“ (Luk. 15, 19)

Podobenstvo o márnotrattom, či bludnom synovi je veľmi známe medzi našimi veriacimi. Ale predsa vždy, keď ho počujeme, zastavíme sa nad jeho hlbokými myšlienkami. Zvlášť dojímavý je pre nás obrat, ktorý nastáva uprostred podobenstva.

Mladší syn, keď odišiel z rodičovského domu, rýchlo sa dostal do tej „zasľúbenej“ zeme, o ktorej často sníval. Videlo sa mu, že peniaze, ktoré si priniesol so sebou, sa nikdy neminú. „Ak berieš a nepridávaš, aj veľká kopa sa minie“, — hovoria roľníci. A tak aj peňaženka bludného syna mala svoje dno a napokon už nemal nič, potom predal ešte i veci. Na krajinu prišiel hlad a drahota. Bludný syn, keďže už nemal za čo hýriť, odišiel z mesta a dal sa najať do služby u jedného z občanov, ktorý mu zveril stádo ošpaných. Prišla chvíľa, keď sa so závisťou pozerál na zvieratá, chrumkajúce žalude.

Spomenul si na rodičovský dom, kde sa všetci nádenníci mali lepšie ako on teraz a povedal si: „**Vstanem, pôjdem k otcovi a poviem mu: otče, zhrešil som proti nebu i proti tebe a nie som viac hoden menovať sa tvojím synom; prijmi ma ako jedného z nádenníkov**“ (Luk. 15, 18—19). — „**Vstal teda a išiel k otcovi**“ (Luk. 15, 20).

A otec? Videl syna zďaleka. Zmenil sa, ale bol to jeho syn. Otec vstáva, beží mu v ústrety, padá mu okolo krku a bozkáva ho. Syn, dojatý otcovskou láskou, padá pred otcom na kolena a vysloví tie slová, ktoré si pripravil, keď mu bolo zle: „**Otče, zhrešil som proti nebu a proti tebe a nie som viac hoden menovať sa tvojím synom**“ (Luk. 15, 21). A šťastlivý otec sa mu stáva otcom druhýkrát. Neodpovedá na jeho slová, ale dáva pripraviť veľkú slávnosť, aby sa radosť, ktorú cíti on, znásobila.

Krásne podobenstvo... Každá hriešna duša raz zatúži po Bohu, zdroji večného dobra, ktorého človek ľahkomyselne opustil. Ale táto túžba po Bohu, ktorú máme vrodennú, nás raz vráti k Bohu. Blaž. Augustín hovorí: „**Tvoj hriech nech v tebe nájde sudcu, nie zástancu.**“ To chcel povedať Isus Christos v spomínanom podobenstve. Dobrotivý Otec nebeský sa zľutuje nad každým márnotrattým synom, ktorý sa bude cítiť pred Ním vinovým, ktorý bude ľutovať svoje zlé skutky, bude sa kajať a bude chcieť napraviť svoj život.

Jeden maliar namaloval obraz Christa na kríži a osobe jedného z učeníkov dal svoju podobu. Ten učeník vyťahoval z Christovho tela klince. Keď sa ho pýtali na dôvod, odpovedal: Svojím ži-

votom som doráňal Christa, teraz aspoň na obraze Mu chcem pomôcť v bolesti.

Určite každý z nás má vo svojom živote čo naprávať. Či nenaštal už čas, aby sme povedali: Otče, zhrešil som?

Tento príhodný čas na pokánie máme v čase sv. pôstu. Nekonečne dobrý Boh nás vo svojej láske určite prijme. Márnokratný syn tiež premárnil majetok a bol nevďačným synom, ušiel z otcovského domu, ale otec ho predsa prijal späť so všetkou slávou, pretože „tento môj syn bol mŕtvy a ožil; bol stratený a našiel sa“ (Luk. 15, 24).

Aká je radosť na nebi nad jedným kajúcim sa hriešnikom! Christos povedal: „Hovorím vám: taká bude radosť v nebi nad jedným hriešnikom, ktorý činí pokánie, ako nad deväťdesiatdeväť spravodlivými, ktorí nepotrebujú pokánia“ (Luk. 15, 7).

O pôste

Každý z nás vie o tom, že nielen duša a telo, ale vedno s nimi celá naša prirodzenosť sa nachádza v zvrátenom stave následkom prvorodného hriechu. Preto sa nie darmo hovorí „že všetko stvorenie spoločne vzdychá a spoločne bolesti až dosiaľ“ (Rim. 8, 22—23). Zlo spočíva v tom, že duša ako živé hybné centrum v človeku sa protiví Bohu a telo sa pokúša protivíť sa duši. Z toho dôvodu duša pre svoju nemoc — hriech nechce, aby v nej prebývala milosť Božia, čiže nechce byť ovládaná Bohom; preto nemôže ovládať telo. Bohu — Vládcovi prináleží vládnuť slobodne nad našou dušou a postupne ju priťahovať silou svojej dokonalosti, obohacovať ju svojím blahom a istou mocou, ktorá by poslúžila človeku na ovládnutie svojho tela. Ale hriešna duša namiesto toho, aby túžila celým svojím duchovným súcnom po dosiahnutí tohto najvyššieho blaha, ktoré spočíva v súlade s Bohom, slepo sa vydáva zlým smerom, ktorý ju vedie na smrť.

Ak by si naša duša vytvorila v sebe istú mravnú hranicu, istý mravný predel a pritom mala božskú dokonalosť za vzor svojho života, nebolo by potrebné vonkajšie obmedzovanie, pretože takáto duša by sa riadila bez obmedzenia podľa dokonalej slobody, ktorá je vlastná jedinému dokonalému Bohu. Keď sa duša odkloní od Boha, vznikne disharmónia, ktorá je príčinou amorálnych zvráteností, zmyselných návykov, bezhraničnej ľživosti, samolúbosti a iných nerestí. Aby sme dušu pozdvihli do jej pravého postavenia, t. j. medzi Boha a prírodu, musíme ju očistiť od

nánosu nadobudnutého zla, ktoré sa jej stalo samourčením. Toto ľživé samourčenie duše musí byť nevyhnutne privedené na pravú mravnú mieru, aby bolo možné dušu ochrániť oživujúcou Božou milosťou. Toho sa dá dosiahnuť tak, že sa záporne postavíme proti tomu, čo našu prirodzenosť vedie k zvrátenosti, a to pevnou zdržanlivosťou, v širšom zmysle slova — pôstom.

Poznáme viac druhov pôstov. Prvý druh pôstu je zdržiavanie sa samolúbeho a panovačného správania sa, vnútorná izolácia pred ľudskou ctou a slávou. Tento druh pôstu je zvlášť potrebný a užitočný pre človeka, ktorý vykonáva nejakú vyššiu funkciu v cirkvi. Pravidlom tu je nevyhľadávať moc a postavenie za každú cenu, keď sme však už povolani, dívajme sa na svoje postavenie v cirkvi výhradne ako na druh služby, prostredníctvom ktorej slúžime našim bližným. Kedykoľvek máme možnosť svoje postavenie zdôrazniť, ovládnime túto túžbu a neposkytujeme potravu našej samolúbosti.

Druhá kategória pôstu sa týka rozumu, ktorý je často jednostranný, pretože sa vybíja neplodne, nerentabilne, hrá si neko-

nečnú hru s rôznymi pojmami alebo prízemnými predstavami, neobsahujúcimi morálne ani povznášajúce hodnoty. Tento druh pôstu je zvlášť potrebný pre ľudí vzdelaných, učených, ktorí zabúdajú, že „mnohoučenosť nenaučí rozumnosti“ a zabúdajú sa riadiť vyššou mravnou dokonalosťou, ako hovorí starý Herakleitos v antológii. Pravidlom tohto pôstu je: nehľadáme vedomosti len preto, aby sme boli vzdelaní, pričom náš blížny by z toho nemal žiadny úžitok. Preto ak náš názor nemá poslúžiť všeobecnému dobru, zdržme sa, ovládnime sa. Svoj rozum podriadme etickým požiadavkám a nedávajme mu potravu pre nízke a nedôstojné rozumnárčenie.

Tretia kategória pôstu sa viac menej vzťahuje na citovú oblasť duše. Treba sa chrániť zmyselného pôžitkárstva, chrániť dušu pred živočíšnou pudovosťou a telo pred mäsitou stravou. Spolu to súvisí, lebo mäsitá strava odporuje ideálnej úlohe nášho tela. Náklonnosť k mäsitej strave počas pôstu oslabujeme a obmedzujeme ju na minimum.

Náš hmotný život pochádza zo sveta materiálneho, ktorý „vdychá a zvíja sa v bolestiach až doteraz“, t. j. jestvuje v hriechu, lenže to, čo je v zle, nie je zlom samotným. Zlo nášho hmotného života nespočíva v tom, že požívame hmotné pokrmy, ale v tom, aký má k nim vzťah naša vôľa, naša duša. Zlo netreba vidieť v istom hmotnom pôžitku, ale v zmyselnej a zvrátenej žiadosti duše, ktorá priveľmi lipne na hmotných pokrmoch. Zmyselné pôžitkárstvo má svoj počiatok v našej duši, z ktorej potom voľne pramení a začína vyhľadávať hmotné pôžitkárstvo. Keď ho nájde a je mu dostupné, oddáva sa mu takmer bez zábran. Keď dosiahne hmotného ukojenia, stáva sa taký človek sluhom až otrokom telesných požiadaviek, ktoré sa mu stávajú životným zmyslom. Tým ubližuje svojmu duchovnému životu a životu večnému, ktorý bude nasledovať za hranicou tohto materiálneho sveta.

Boh, ako bezpodmienečný cieľ našej spásy, je počiatkom a určovateľom nášho života. Keď sa oddelíme od Boha, stráca náš cieľ hmotnej existencie života hranicu a nastáva pre nás neko-nečná neobmedzenosť a nenásytnosť, po ktorej prichádza nesiemierna prázdnota až po mučivé zlo. S pomocou Božou však musíme vedieť určiť medze nášmu telu.

Taká je múdrosť sv. cirkvi, ktorá od nás nežiada úplnú zdržanlivosť v hmotných pokrmoch, a preto dovoľuje mnoho stupňov a spôsobov fyzického pôstu.

Michal Spišák, duchovný

„Buď Tvoja milosť nad nami, ó, Hospodine, ako my očakávame na Teba! (Ž. 33, 22).“

Kňaz vo svetle príkladu Isusa Christa

(pokračovanie)

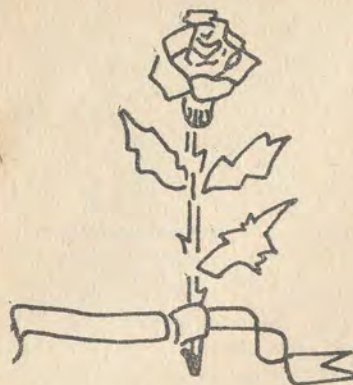
„Vy, sluhovia, vo všetkom poslúchajte si pánov pozemských a neslúžte im len naoko ako tí, čo sa ľuďom chcú ľúbiť, ale v úprimnosti srdca a v bázni pred Bohom. Čokoľvek robíte, robte z tej duše, ako Pánovi, a nie ako ľuďom“ (Kol. 3, 23–24). Ak si majú takto počiňať obyčajní sluhovia ľudí, o čo usilovnejší majú byť služobníci Christovi, služobníci novozákonného oltára. Syn človeka neprišiel, aby Mu slúžili, ale aby On slúžil a dal svoj život ako výkupné za mnohých (Mt. 20, 28). Tak aj kňaz — pastier prichádza, aby pásol svoje stádo, ktoré mu je zverené, aby slúžil, učil a plnil slová sv. Písma: „Postav sa v bráne Hospodinovej a budeš volať toto slovo: Počujte slovo Hospodinovo, celý Júda, všetci, ktorí vchádzate týmito bránami klaňať sa Hospodinovi“ (Jer. 7, 17–19). Pán takto prikazuje preto, lebo mnohí sa odvracajú od chrámu a zabúdajú na to, čo im urobil Boh vo svojom milosrdenstve. Kňaz Christov má stáť v bráne nielen preto, aby iných napomínal, učil a slúžil im, ale aj preto, aby sám prosil o to, aby mu Boh pomohol naučiť sa plniť jeho vôľu (Ž. 121, 8).

Kňaz Christov musí rátať s tým, že bude i nenávidený, lebo „nenávidia v bráne toho, kto karhá a toho, kto hovorí pravdu majú v ohavnosti“ (Am. 5, 10). Isus Christos na to sám upozornil svojich učeníkov, že budú nenávidení pre jeho meno (Mt. 10, 22). Povedal Christos: „Keby ste boli zo sveta, svet by miloval, čo je jeho; ale že nie ste zo sveta, lež ja som si vás vyvolil zo sveta, preto vás svet nenávidí“ (Ján 15, 19). Isusa Christa tupili, že má démona (Ján 8, 48), že belzebubom vyháňa démona (Lk. 11, 19) a nakoniec kričali: „Ukrižuj, ukrižuj!“ (Lk. 23, 23). Môže sa stať, že i kňaz dostane takúto odmenu od tých, za ktorých sa modlí, za ktorých prináša nekrvavú obeť. Len sa modlíme, aby „sme nemuseli utekať v zime“ (Mt. 24, 20). Zimou rozamieme takú situáciu, v ktorej sa nezachránime.

Čierna som, ale krásna... Nehľadte na mňa, že som počerná, že ma opálilo slnko, píše múdry Šalamún o istej milenke, ktorú postavili strážiť vinice a ktorú opálilo slnko. Aj kňazov Pán postavil na stráž, preto aj oni sú ožiarení od večného Slnka pravdy, Isusa Christa.

Juraj Cuper, duchovný

(pokračovanie)

Medzinárodný deň žien

NIEKOĽKO RIADKOV PRAVOSLÁV- NEJ DIEVČINE A ŽENE

Nebudem tajiť, že ústredným záujmom mladého človeka, najmä mladého dievčata, je vzťah lásky k priateľovi, alebo ak chcete, k milému. V modernej dobe sú tieto veci zbavené romantizmu, ktorý panoval v časoch našich mamičiek a starých mamičiek. Nie všetko však bolo na romantizme zlé, najmä to nie, čo smerovalo k starostlivému úsiliu o zachovanie mravnej čistoty pred manželstvom, v ňom a po ňom.

Snáď by sme si mali z romantizmu oživiť nežný vzťah medzi mladými ľuďmi i medzi manželmi. Poznáme Heydukovu báseň o tom, ako si žena kládla za podmienku stály nežný vzťah a ako ju manžel stratil, akonáhle porušil túto podmienku. Nič tak nenarušuje manželské vzťahy ako strata nežnosti, teda i lásky, ktorej je neha sprievodným a stálym atribútom.

Niekoľko poznámok pre ženy, ktoré žijú v manželstve. Napokon slová platia i pre tie, ktoré sa ešte len pripravujú na vstup do manželstva, ktoré cirkevní otcovia označujú ako zvyšok raja na zemi.

Bola by si analfabetom, keby si z knihy života nevyčítala, že láska je jeho centrálnym zákonom. Je prame-

ňom šťastia, po ktorom akiste každý normálny človek túži. Preto nikdy nebudeš rátať svoje šťastie na korun-
ky!

Kresťanstvo zachováva učenie o existencii anjelov, ako beztelesných bytostí, služobníkov Božích. Snáď nezhršíme, keď pekne poprosíme každú našu veriacu, aby bola akýmsi anjelom strážnym svojho manželstva. Napokon každý muž potrebuje vždy anjelskú trpezlivosť a anjelskú lásku svojej ženy. Láska je služba!

Maľari zobrazovali anjelov s dievčenskou tvárou, jasnou, radostnou, a dávajú nám teda akýsi návod na vlastné konanie. Nech nepominie ani jediný deň tvojho života, v ktorom by si sa neusmiala, nespomenula si na niečo krásneho a nezaspievala si a túto radosť nerozosievala do duší tých, ktorí sú okolo teba.

V prírode sú búrky, mraky; sú aj v živote. Učme sa z prírody, že potom zasvieti slnko. Usporiadaj svoj domov, kde si vládkyňou a umelkyňou tak, aby tebe, mužovi i deťom nahradzoval celý svet. Domov je prístav, zátišie, náručie. Kto to z žien doma vyhraje, vyhraje všetko. Nevenuj sa veľmi hlučnej spoločnosti, nájdí si k nej správny pomer. Nech pre teba skôr plačú priatelia než tvoj dom.

Pilierom manželstva je tvoja dôvera k manželovi. Ver mu, že nezradí! Ak budeš podozrievať alebo dokonca žiarliť, môžeš ho stratiť. To platí i naopak. Nevešaj sa mužovi na päty! Nehnevaj sa, ostarieš!

Muž zvyčajne prežíva veľa rozumných ale i nerozumných zápasov, ktoré prenáša z pracoviska a zo života vonku domov. Buď vždy jeho spojencom proti útokom ľudí.

Staré príslovie hovorilo, že hosť do domu, Boh do domu. Je v tom kus pravdy. Ak k nám príde návšteva, hneď sme láskavejšie, prívetivejšie, jemnejšie i zdvorilejšie. Manželia sa naraz nepoznávajú. Pred zazvonením hosťa sa ešte na seba mračili a často sa i vadili.

Pamätaj, že anglický výrok hovorí: Priateľom je ten, kto prvý príde, keď

všetci odišli... Musíš zostať pre svojho muža týmto prvým priateľom, si mu najbližšia, si jeho polovička (doslovne) si preňho najdôvernejšou osobou a najlepším priateľom.

A prídu deti. Vychovávajú ich s dôslednosťou a prísnou láskou. Puď zhovievavou tam, kde nejde o zlú vôľu, nekompromisnou, kde by šlo o vady povahy. Buď vzorom! Matka je prvou školou. Vychováva láskou, múdrosťou, dôverou a trpezlivosťou. Veď deti k statočnosti, zdvorilosti a pravde. Zamestnávajú deti a odpovedaj im na otázky. Nechceš predsa, aby tvoje deti boli bábikami, papagájmi alebo vešiakmi na šaty. Ich budúcnosť je v твоjich rukách.

A ešte niečo. Najväčším darom života do neskorej staroby je zachovať si horúce, mladé a čisté srdce.

Tajomstvá nového života

Literatúra a filozofia v súlade so starou skúsenosťou ukazujú, že človek v istých hraničných situáciách musí nasmerovať svoj ďalší život a tak sa osvedčuje. Vtedy si určuje, či jeho život poniesie nejaký zmysel, alebo či život naskutku nie je, ako tvrdia istí myslitelia, pomalým zomieraním? K takým uzlovým bodom patria konflikty, vina, choroby a iné utrpenia, voľba životnej dráhy, stretnutie sa so smrťou.

Tvorivá Božská Energia, ktorá z nás chce urobiť nové stvorenie, ba viac, ktorá chce, aby sme boli „účastníkmi Ducha svätého“ (Žid. 6, 4), zasahuje práve do týchto situácií. Cez ne nás zasväcuje do nového života.

Rozhodný moment voľby sme našli v tajomstve krstu. Keď nás ťaží vina, obnovíme spoluúčasť s Pánom, keď s úprimnou ľútosťou predstúpime pred zástupcu Jeho Cirkvi a vypočujeme si radostné slová o odpustení v tajomstve pokánia.

Spočiatku kresťania netrpezlivo očakávali nový príchod Isusa Christa a konečné dovŕšenie dejín. Ba niektorí boli tej mienky, že to už nestojí zato nejako sa vo svete zariaďovať. To sa odráža v Pavlových pokynoch kresťanom v Korinte: „Dobre je človeku zostať tak, ako je... Viazaný si k žene? Nevyhľadávaj rozvod! Si bez ženy? Nehľadaj ženu!“ (1 Kor. 7, 26—27). Neskôr si však uvedomili, že „jeden deň je u Pána ako tisíc rokov a tisíc rokov ako jeden deň“ (2 Ptr. 3, 8). A tak začali hľadať pravidlá pre život. Proti bludárom, ktorí tvrdili, že pohlavný život a svätosť sa vylučujú, musela cirkev zdôrazniť, že manželské súžitie muža so ženou nielenže nie je hriech, ale naopak, že je to niečo tak veľké a vzácné, že sa v tom zobrazuje súžitie

Christa s Jeho cirkvou. Samozrejme, že život muža, kresťana so ženou — kresťankou má svoje pravidlá. Ženám sa napr. odporúča toto: „Aby sa ženy stydlive a zdržanlive ozdobovali slušným odevom, nie umelým účesom a zlatom, perlami alebo drahocenným rúchom, ale dobrými skutkami, ako sa sluší na ženy, ktoré sa priznávajú k bohabojnosti“ (1 Tim. 2, 9). Mužom sa zasa hovorí: „Tak sú povinní aj mužovia milovať si ženy ako vlastné telá“ (Efez. 5, 28), alebo: „Nech muž plní svoje povinnosti k žene...“ (1 Kor. 7, 3). Ak sa manželská dvojica drží zásad vzájomnej úcty a rozumného rozdelenia práv a povinností, potom nadobúda charakter tajomstva, cez ktoré sa život tejto ľudskej dvojice stáva podobným životu Božiemu, a v tom je cieľ manželstva i života samého. Novodobý pravoslávny teológ hovorí: „... cieľ je vnútorný v nerozdielnej manželskej dvojici, plnej vzájomnej blízkosti muža a ženy, ktorá tvorí z dvoch osôb jednu vyššiu bytosť, podobnú Trojjedinému Bohu“.

Tak, ako láska nezostáva len ako životný pulz samej Trojice, ale rozlieva sa cez stvorenie na nás, tak i v manželstve nezostáva láska uzavretá za stenami bytu. Isteže má svoju výlučnosť a nemôže sa deliť s druhými, lebo je úplná a zahrňuje ducha, dušu i telo. No manželstvo je súčasne základnou bunkou lásky, z nej láska k príbuzným, susedom, priateľom a všetkým ostatným vyrastá, rozlieva sa. Manželstvo je i školou lásky. Tu sa ľahšie naučí človek milovať spolučloveka, lebo ho viaže k manželskému partnerovi sympatia a telesné puto. Tu sa naučí zákonitostiam lásky, aby ju vedel rozdávať v iných formách i tam, kde je to azda ťažšie.

No máme medzi sebou ľudí, ktorí sa rozhodli výlučnú lásku venovať len Bohu a od Neho ju šíriť bez výnimky rovnomerne po všetkých ľuďoch. To sú ľudia, ktorí prosto nemôžu uzavrieť manželstvo preto, lebo sú v zajatí čohosi, čo sa pre nich stalo príťažlivejším ako manželstvo. Zaujala ich príprava Božej vlády na zemi. Tento vzácny dar dokonalej zdržanlivosti pre Božie kráľovstvo, ako zdôrazňuje i zakladateľ mníšskeho života sv. Bazil, nie je záväzný pre všetkých; je to výnimka určená na to, aby už tu medzi nami urobila prítomným konečný stav sveta, nové nebesia a novú zem. V tejto snahe uskutočniť maximum z toho, čo je možné, v tej je vzorom i pre nás, ktorí žijeme a aj máme žiť vo svete so všetkými jeho radosťami a povinnosťami. O spojení duchovného života so životom uprostred každodenného života hovorí hlboko a výstižne novodobý duchovný mysliteľ Michal Quist. Isto nám teraz nebude vadit, že duchovne vyspel v tej druhej polovici nášho rozdeleného kresťanského sveta: „Pane, byť pred Tebou, to je všetko. Uzavrieť oči svojho tela, uzavrieť oči svojej duše a zostať ticho bez pohnutia, vydať sa Tebe, nekonečne Prítomnému. Som tu, tak prosto ako len môžem, aby som Ťa bez prekážky stretol v mlčaní viery pred Tebou, Pane. Ale, Pane, nie som sám, nemôžem už byť sám, Pane, som množstvo; vo mne bývajú ľudia. Stretol som ich a oni vnikli do mňa a ja som ich, Pane, vpustil dovnútra, aby sa nasýtili a odpočinuli si. Viediem ich k Tebe, keď sa Ti odovzdávam. Tu som ja, tu sú oni. Pred Tebou, Pane.“

-iS-

Čo stihne človeka po smrti?

VIERA V POSMRTNÝ ŽIVOT V NOVOM ZÁKONE

Počul som, ako si jeden otec s dcérou vymieňali názory na túto otázku. Hovorili o tomto živote i živote večnom, o spravodlivosti a nespravodlivosti. Zhodli sa na tom, že by bolo nespravodlivé, keby po poslednom súde existovala ešte nejaká tretia možnosť okrem dvoch, ktoré spomínal Spasiteľ, keby existoval očistec, alebo nejaký iný spôsob vyslobodenia sa z odsúdenia, z trestu za spáchané hriechy, za vykonané zlo proti Bohu a blížnemu v tomto živote.

My, pravoslávni kresťania, vieme, čo povedal ruský biskup Eulogij: „Západní kresťania vedia žiť, východní zomierať“. Preto si aj dobrý znalec pravoslávnej duše, spisovateľ Dostojevský, k svojmu románu „Bratia Karamzovi“ zvolil motto, slová sv. evanjelistu Jána: „Veru, veru vám hovorím: ak zrno pšeničné, ktoré padlo do zeme, neodumrie, ostane samo, ale ak odumrie, prinesie veľkú úrodu“ (Jn 12, 24). Takto chápú pravoslávni veriaci smrť i dnes.

My, kresťania, musíme na smrť myslieť stále, lebo veríme v to, čo vyznávame v Symbole viery: „Čaju vzkriesenia mŕtvych i žizni budúceho vika, amiň“. Náš život je a má byť vždy plný viery a nádeje v budúcnosť na zemi i vo večnosti. Pre nás je život vyššia Bohom daná hodnota a nádej, ktorá chráni človeka, aby neklesol na mysl.

Pravoslávna cirkev verí, že po smrti stihne človeka dočasný súd a na konci sveta všeobecný súd, ktorému hovoríme súd posledný. Podľa slov apoštola Pavla: „Ako je ľuďom uložené raz zomrieť a potom príde súd“ (Žid. 9, 27). Čiže rozlišujeme dva súdy. Jeden, dočasný, ktorý je hneď po smrti človeka a kde sa rozhodne, kde bude duša prebývať do posledného súdu, a druhý, všeobecný, posledný, ktorý bude na konci sveta, kedy príde Spasiteľ Isus Christos, Vykupiteľ sveta v celej svojej sláve s anjelmi súdiť živých i mŕtvych a kedy sa rozhodne, kde budú ľudia naveky prebývať. Sv. Dimitrij Rostovský učí: „Súd je dvojaký: osobný a všeobecný. Osobný má každý človek, ktorý zomrel a uvidí pri ňom všetky svoje skutky...“

Pravoslávna cirkev má na zreteli slová Isusa Christa, ktorý, hoci bol plný lásky k spravodlivým i k hriešnikom, povedal, že na poslednom súde budú len dve možnosti: „I pôjdu títo do večného trápenia, ale spravodliví do večného života“ (Mat. 25, 46). Túto pravdu Isus Christos zdôraznil viackrát. V podobenstve o kúkoli medzi pšenitou: „Nechajte, nech oboje rastie spolu až do žatvy, a keď príde žatva, poviem žencom: povyberajte najprv kúkuľ a zviažte ho do viazaníc na spálenie, ale pšenicu zhromaždíte mi do stodoly“ (Mat. 13, 30). Vo vysvetlení hovorí: „Syn človeka pošle svojich anjelov, a vyberú z Jeho kráľovstva všetko, čo pohoršuje, i tých, čo páchajú nepravosťou a hodia ich do ohnivej pece; tam bude plač a škripanie zubov“ (Mat.

13, 41–42) — „Odídte odo mňa, zlorečení, do večného ohňa, pripraveného diablu i jeho anjelom“ (Mat. 25, 41). Iným trestom bude večné odlúčenie od lásky Božej, večné útrapy a výčitky svedomia a večný hnev na Boha i na seba.

Boh sa nebude pozeráť, kto sme, akých máme známych, bude vidieť len ten život, aký sme viedli tu na zemi.

Isus Christos povedal tiež tieto slová: „Ale aby ste vedeli, že Syn človeka má moc odpúšťať hriechy na zemi“ (Mrk. 2, 10) a túto moc dal apoštolom a ich následníkom, kňazom: „Pokoj vám! Ako mňa poslal Otec, aj ja posielam vás. A keď to povedal, dýchol na nich a hovoril: prijmite Ducha svätého. Ktorýmkoľvek odpustíte hriechy, odpúšťajú sa im; ktorýmkoľvek zadržíte, zadržujú sa“ (Ján 20, 21–23).

I tu na zemi teda máme možnosť získať odpustenie hriechov, ale na poslednom súde už tejto možnosti nebude, ako o tom svedčí Písmo sv. Odpustenie hriechov tu na zemi možno dosiahnuť pokáním. Po smrti sa už len sv. cirkev môže modliť za milosť Božiu pre dušu hriešnika. Preto sa aj za zomrelých modlíme a prosíme za odpustenie hriechov zomrelých. Táto možnosť však tiež trvá len do konca sveta. Potom už žiadna možnosť nebude.

Tretej možnosti nebude. To sú mylné predstavy a Isus Christos o nich hovorí v podobenstve o boháčovi a Lazárovi, kde boháč prosí v pekle otca Abraháma: „Zmiluj sa nado mnou a pošli Lazára, aby si koniec prsta omočil vo vode a ovlažil mi jazyk, lebo sa veľmi trápim v tomto plameni. A Abrahám mu odpovedal: Synu, rozpomeň sa, že si ty svoje dobré veci vzal zaživa a podobne Lazár zlý; teraz tento sa tu teší a ty sa trápiš. Okrem toho medzi nami a vami je veľká priepasť, aby tí, čo odtiaľto chcú prejsť k vám, nemohli, ani odtiaľ nedostali sa k nám“ (Luk. 16, 24–26).

Blaženosť spravodlivých bude spočívať v zjednotení s Bohom, vo svetle a sláve: „Vtedy sa budú spravodliví skvieť ako slnce v kráľovstve svojho Otca“ (Mat. 13, 43). I naše telo bude mať účasť na blaženosti duše, lebo bude oslávené svetlom Božím podobne ako telo Isusa Christa pri premenení na hore Tábor.

Štefan Horkaj, duchovný

(pokračovanie)

NA NAŠU PRAVOSLÁVNÚ CIRKEVNÚ TLAČ VENOVALI TÍTO DARCOVIA:

Pravoslávni veriaci zo Sloviniek Kės 690.—, rodina Haľkova, Koromľa, 20.—, rodina Gazdočkova, Michalovce, 50.—, Bohuznáma rodina z Poruby pri Vranove Kės 25.—, rodina Kiškašova, Michalovce, 10.—, Bohuznáma veriaci z Michaloviec Kės 10.—, vd. Anna Čižmárová, Horovce, okr. Michalovce, 15.—, Michal Bajus, Sedliská okr. Vranov, 100.—, Ján Dacej, Výrava, 50.—, M. Pavlík, Vyšný Orľík, 10.—, dve Bohuznáme veriace z Humenného Kės 100.—

Štedrým darcom srdečná a úprimná vďaka a Pán Boh zaplať. Mená ďalších uverejníme v budúcom čísle nášho časopisu.

Sloboda, solidarita, spoločnosť

(Z MATERIÁLOV PREDNESENÝCH ZA PRAVOSLÁVNÚ CIRKEV V ČESKO-SLOVENSKU NA V. ZASADNUTÍ SVETOVEJ RADY CIRKVI V NAIROBI, KENANOM V DŇOCH 23. XI. — 10. 12. 1975).

Sloboda

Medzi všetkým živým stvorením Božím len človek je stvorený „k obrazu a podobe Božej“ a ako taký je Bohom obdarený slobodou. Len pri prítomnosti slobody mohol človek postupne duchovne rásť a približovať sa k podobe Božej. V akte stvorenia Božieho mal človek zaujať miesto v reťazi medzi živočíchmi a medzi Stvoriteľom všetkého jestvujúceho na zemi (zrov. Gen. 1, 28—30). Jedine ľudská bytosť mohla v sebe obsiahnuť Ducha Božieho. Takto sa človek za prítomnosti slobody mohol aspoň v malej miere priblížiť k Stvoriteľovi. „Kde je Duch Pánov, tam je sloboda“ (2 Kor. 3, 17). Len človek, ktorý má v sebe dary Božie, ovláda svoju osobnosť a má dynamické jestvovanie, je schopný prejavovať v sebe uskutočnenie stvoriteľskej vôle Božej.

Boh obdaril človeka slobodnou vôľou a možnosťou voľby cesty životom. Boh uznal za vhodné, aby človek bez prinútenia, z vlastnej vôle kráčal po ceste Bohu milej. Nie je to však sloboda úplná, je to sloboda, ktorá vytvára vnútornú nevyhnutnosť prejav ľudského ducha oslobodeného od nátlaku zvonka. Takíto ľudia, vedení takouto slobodou, dosiahli vysokého stupňa kresťanskej cnosti, svätosti a pravoslávna cirkev ich dáva za príklad iným svojim dieťkam. Keď človek dosiahne kresťanskú dokonalosť, nestáva sa menej slobodný. Blažený Augustín povedal: „Veľká sloboda — to značí byť schopný nehrešiť, ale najväčšia sloboda, to je nebyť schopný hrešiť“. Takého stupňa dokonalosti človek môže dosiahnuť. Vidíme to na príklade starozákonného Jozefa a jeho pokušenie v Egypte. Ani sa nebránil, ale dúfal v Boha a všetko pokorne znášal. A preto jeho duša dosiahla podoby Božej v slobode a v neprijímaní zla. To je príklad duchovnej stability človeka v odolávaní zlu. Zije v porobe tela, ale zostal verný slobode, zachránil si duševnú čistotu a ľudskú dôstojnosť vysokého stupňa.

Pri takom chápaní pojmu sloboda sa nám stáva jasnou jej nezlučiteľnosť s hriechom. Priestupok, to je zrada Boha i zrada na danej slobode. Musíme sa

usilovať k dobru, ktoré zodpovedá našej bytosti. Keď sa riadime slovom Božím, sme schopní jasne rozoznať dobro od zla. Ale predsa i slobodný človek môže upadnúť do hriechov. Je to slabosťou nášho rozumu, čo askéti nazývajú „semenom hriechu“ a slabosťou ľudskej vôle. Vlastnými silami bez pomoci milosti Božej nie je človek schopný odolať pokušeniu: „Veď čo konám, tomu nerozumiem, lebo nie to robím, čo chcem, ale konám to, čo nenávidím“ (Rim. 7, 15). Apoštol tu hovorí o tých ľuďoch, ktorí sa boja o svoju spásu.

Odmietame hriech, ale príťahuje nás často. Padáme do hriechu, ktorý nám potom fakticky vládne. Ale nami uskutočnený hriech nie je vyjadrením našej slobody, práve naopak, je to naša nesloboda, naše duchovné otroctvo. Človek hreší niekedy úmyselne, niekedy keď má na to podmienky, keď je slabý. Učiteľia cirkvi veľmi odsudzujú vedomý hriech. Taký stav dokonca Kant nazýva „radikálnym zlom“. Nami vykonané zlo zostáva zlom navždy, nech bolo vykonané úmyselne, alebo náhodou. V oboch prípadoch človek koná pod vplyvom slepej vášne, ktorá ho zbavuje slobody, len s tým rozdielom, že úmyselný hriech sa počíta za „urážku Ducha svätého“. V prípade vykonania hriechu sa ľudská sloboda ukázala byť slabou, lebo sa podriadila temnej sile, nad ktorou mala sama vládnuť. Katechizmus hovorí, že človek „padol“ do hriechu, v skutočnosti nevyužil svoju slobodu, čím ponížil stupeň lásky k Bohu, rozdelil svoje srdce a odklonil sa od dobra k zlu.

Človek jednoducho nemohol neuskutočniť hriech a zostať v prvotnej slobode. Životná skúsenosť učí, že hriech, hoci pochádza od neslobodného človeka, predsa je akosi spojený so svojou „slobodou“, ako reálnou silou. Napokon sa ukáže, že po vykonaní hriechu sa ľudská sloboda dokonca rozšírila, ale v zlom zmysle, tak, že šíri zlo.

Kresťanstvo je úplne založené na slobode ducha, čo tvrdí i apoštol Pavel: „Lebo vy ste k slobode povolani, bratia. Len aby vám sloboda nebola zámenkou povoľovať telu, ale v láske slúžite si vzájomne“ (Gal. 5, 13). Tieto i iné slová apoštola Pavla vyjadrujú hĺbku našej slobody v Christu, ktorý je Učiteľom nového, Ním vykúpeného pokolenia. Táto sloboda sa však líši od tej slobody, ktorú voláme „prirodzenou“ a ktorú má každý človek. Sám Pán povedal: „A poznáte pravdu, a pravda vás vyslobodí“ (Ján 8, 32). Tieto slová Isusa Christa v plnosti odhaľujú tajomstvo ľudskej slobody, ktorá je od nás, kresťanov, neoddeliteľná, keď prebývame v pravde, ako údy tela Christovho, Jeho cirkvi. Aby sme boli slobodní v Christu, treba byť neustále s Ním a bojovať proti hriechu. Milostivé dary sv. Ducha, ktoré ľudia dostávajú vo sviatosti sv. krstu mu s Božou pomocou pomáhajú v boji proti hriechu. Ale tento dar Božej milosti musí byť zachovaný a osvojený slobodným človekom, lebo mimo slobody niet duševnej dokonalosti a niet pokroku v duchovnom rozvoji človeka.

V tomto krátkom výklade na bohosloveckom základe o slobode treba spomenúť, že okrem duchovnej slobody alebo otroctva jestvuje ešte národná, politická, sociálna a ekonomická sloboda. Na svojej historickej ceste bývajú

Ľudia zbavovaní tej-ktorej slobody, museli často bojovať za svoju slobodu a za práva, ktoré im v spoločenskom živote patria. Formy tohto úsilia boli rôzne. Sociálna a ekonomická otázka je veľmi dôležitá, nie je možné ju teoreticky doriešiť, len tak, že sa dá sloboda tým, ktorí ju nemajú, čo vnesie pevný vklad do vecí trvalého mieru vo svete.

+ Metropolita DOROTEJ

Pracovitým patrí spása

(Z DIELA SV. JÁNA ZLATOÚSTEHO)

Nie je hanba pracovať, ale musí sa hanbiť ten, kto márne svoj život v lenivosti. — Je príjemné žiť sa plodmi vlastnej práce, ale lenivých apoštol Pavel odsudzuje. Prázdny človek hovorí veľa zbytočného, ale ten, kto patrične pracuje, nemá čas zaoberať sa alebo myslieť na niečo zlého, pretože je sústredený na svoju prácu. Za to si taký pracovník zaslúži pochvalu a všeobecnú pozornosť. Dokonca i vo voľnom čase rozumný človek sa zaoberá užitočnou prácou doma alebo mimo domu. Je jasné, že cnosť pracovitosti môže dosiahnuť v každej situácii. Boh nerobí násilie na človeka, lebo stvoril človeka slobodného. Volá k večným cnostiam každého, ale človek sa sám rozhoduje, čo si vybrať. Boh zo svojej strany urobil všetko, aby nám uľahčil spasenie, jeho prikázania sú splniteľné, treba len vynaložiť námahu. Za čo by si bol odmeňovaný, ak by si nevynaložil námahu nad vlastným spasením a všetko by za teba robil Boh? Bez práce sa nedá nadobudnúť nič pozemského, o to menej večného.

V Písme svätom vidíme: hriešnik colník sa stáva apoštolom a učeník Judáš zradcom, blúdiaci spravodlivými cez pokánie, lotor na križi sa stal blaženým dedičom raja. V Novom i v Starom zákone je veľa podobných príkladov. Ale títo hriešnici sa snažili, aby získali milosrdenstvo Božie a odpustenie hriechov, sami vstúpili zo svojej vôle na cestu pokánia, hoci ich nikto neobviňoval, sami odsúdili svoje zlé skutky, sľúbili viac sa k nim nevracať. Pracovali na svojej spáse a usilovne prosili Pána Boha, aby im dopustil. Stalo sa. Ale ak budeme ospravedlňovať svoje hriechy, bude naše spasenie možné? Naši prarodičia a ich syn — vrah Kain sa ospravedlňovali, ale to im ešte priťažilo. Výhovorky ani nám neprinesú žiadny úžitok; ľudia nám podobní, ktorí sa usilujú o svoju spásu, odsúdia nás: krutého odsúdi milosrdný, zlého dobrý, namysleného pokorný, závistlivca dobroprajník, ctibažného skromný, lenivého pracovitý... Tak uskutoční Boh nad nami súd a rozdelí nás na dve strany, jedných urobí hodnými pochvaly za spravodlivú prácu a snahu o spasenie, ale druhých prísne a s konečnou platnosťou potrestá. Pokiaľ sme medzi živými nám Boh dáva čas na nápravu svojich chýb a zlého života.

(Beseda 1. a 5. na 1. Kor.).

Zo života michalovskej eparchie

ARCHIJEREJSKÉ BOHOSLUŽBY

● Dňa 1. januára t. r. — na Nový rok — Preosvietený vladyka Cyril, biskup michalovský, odslúžil slávnostnú archijerejskú sv. liturgiu v pravoslávnom katedrálom chráme v Michalovciach za spolusluženia d. o. prot. Jána Chomu, predsedu misijného odboru ER a účtovníka ER, a za posluhovania poslucháčov PBF z Prešova br. Fejsáka a Pilipa. V chráme bolo prítomných veľa pravoslávnych veriacich miestnych i z okolia. Kázeň na tému sviatku predniesol d. o. prot. Ján Choma. Po ukončení sv. liturgie Preosvietený vladyka Cyril odslúžil ďakovný moleben a prihovoriť sa k prítomným, ktorým zaželal všetko dobré a veľa Božieho požehnania do nového roka 1976 a udelil im svoje arcipastierske požehnanie.

● Dobrovoľné príspevky na charitatívne účely pravoslávnej cirkvi. V

roku 1975 prispeli pravoslávni veriaci na charitatívne účely pravoslávnej cirkvi, t. j. na sociálny fond, KMK, Fond solidarity a na štipendijný fond, v obvode michalovskej eparchie takto: Falkušovce 446.— Kčs, Hažin 900 korún, Lastomír 1000.—, Markovce 495.—, Michalovce 735.—, Nižná Rybnica 300.—, Podhorod — Beňatina 250.—, Ruský Hrabovec 685.—, Samudovce 800.—, Úbrež 1.382.—, Zemplínska Široká 399.—, Košice 1.846.—, Byšta — Brezina 1.191.—, Cejkov 418 korún, Bežovce 575.—, Dúbravka 400 korún, Bohuznámy darca 500.—, Kčs.

Revízia hospodárenia farnosti

● Dňa 27. januára 1976 bola vykonaná revízia hospodárenia na pravoslávnej farnosti Falkušovce. Revíziu vykonal účtovník ER a okresný arcidekan za prítomnosti kurátorov a duchovného správcu spomínanej farnosti.

(M. S.)

Zo života našich farností

Pravoslávni veriaci v Nižnej Rybnici a širokom okolí so vzrušením očakávali nedeľu 30. novembra 1975; toho dňa k nim mal zavítať Preosvietený vladyka Cyril, biskup michalovský, aby vysvätil ich rodáka, brata Jána Gliganiča, na diakona. Táto nedeľa bola významná pre život farnosti, veď na podobnú udalosť si pamätal len z tých najstarších málokto. Preto veriaci dlho pred príchodom Preosvieteného vladyku zapínili chrám, aby ho mohli slávnostne, s procesiou, privítať. Pred bránou Preosvieteného vladyku privítal s chlebom a soľou predseda kurátorského zboru brat Pavol Rejta a dievčatá Magdaléna Hocková a Kvetoslava Fedčová predniesli básne a darovali Preosvietenému vladykovi kvetiny. Pri

chrámových dverách vzácneho hosťa privítal správca miestnej farnosti. Potom sa začala archijerejská sv. liturgia, slúžená Preosvieteným vladikom, d. o. prot. Jánom Chomom a miestnym duchovným. Počas sv. liturgie Preosvietený vladyka vysvätil brata Jána Gliganiča na diakona. Boli to dojemné chvíle, mnohý veriaci so zaslzenými očami v duchu želel o. Jánovi veľa úspechov na jeho ceste. Kázeň predniesol d. o. prot. Ján Choma a nakoniec otca diakona a všetkých prítomných pozdravil Preosvietený vladyka. Za spoločné modlitby sa v závere poďakoval miestny duchovný.

Ján HATRÁK, správca farnosti Nižná Rybnica

Privítanie Preosvieteného vladyku Cyrila v Nižnej Rybnici (k článku na str. 67)

„Vypočuj, Hospodine, spravodlivú vec! Pozoruj nárek môj! Naslúchaj modlitbe úst mojich, ktoré neklamú! Nech vyjde súd môj od Teba; Tvoje oči vidia správne. Keď mi Ty skúmaš srdce, prehliadaš ma v noci, prepaľuješ ma, nič tam nenachádzaš; ja zaumienil som si, že sa moje ústa neprehrešia. Pri ľudských činoch — podľa slova Tvojich úst — ja som sa vystríhal chodníkov násilníka. Po твоjich cestách pevne kráčam; a nesklátia sa moje kroky“ (Žalm 17, 1—5).

— — — — —
 „Privriže oči nado mnou, nech pookrajem, prv ako odídem a nebude ma viac“ (Žalm 39, 14).

Nový pracovník na nive Hospodinovej

Michalovciach pri slávnostnej archierejskej sv. liturgii vysvätil potom Preosvietený vladyka Cyril d. o. diakona Jána na pravoslávneho kňaza (presbytera). Slávnostnú kázeň predniesol d. o. prot. Ján Choma a po ukončení sv. liturgie Preosvietený vladyka Cyril udelil novovysvätenému kňazovi o. Jánovi príslušné duchovné poučenie. D. o. Jánovi potom blahoželali duchovní i veriaci k vysviacke a želali mu všetko najlepšie v jeho nastávajúcej dušpastierskej činnosti.

Svoju prvú sv. liturgiu odslúžil novokňaz, d. o. Ján Gliganič 25. decembra m. r. v Nižnej Rybnici, za účasti d. o. L. Fedora a d. o. J. Hatráka a veľkého počtu pravoslávnych veriacich.

Srdečne zdravíme nového pracovníka na nive sv. pravoslávia a prajeme mu veľa úspechov a duchovnej radosti v jeho dušpastierskej činnosti na slávu Božiu, blaho nášho veriaceho ľudu a pre rozkvet pradedovskej pravoslávnej cirkvi Christovej.

(M. S.)

Novým pracovníkom na nive Hospodinovej je otec Ján GLIGANIČ, absolvent Pravoslávnej bohosloveckej fakulty v Prešove a Duchovnej akadémie v Leningrade.

Otec Ján pochádza z pravoslávnej roľníckej rodiny z Nižnej Rybnice. Po ukončení strednej školy sa rozhodol študovať bohoslovie. S vyznamenaním absolvoval PBF, neskôr i Duchovnú akadémiu v Leningrade, čím nadobudol patričné vzdelanie pre vykonávanie služby pravoslávneho duchovného. Po uzavretí sobáša sa obrátil na Preosvieteného vladyku Cyrila, biskupa michalovského, s prosbou o udelenie vysviacky na diakona a na kňaza. Preosvietený vladyka Cyril jeho prosbe vyhovel a v nedeľu dňa 30. XI. m. r. brata Jána Gliganiča vysvätil na diakona.

V nedeľu dňa 7. decembra 1975, v pravoslávnom katedrálnom chráme v

Zo života prešovskej eparchie

ZASADNUTIE PLÉNA EPARCHIÁLNEJ RADY

Na sklonku roka 1975 konalo sa v Prešove, dňa 30. 12. 1975, riadne zasadnutie pléna Eparchiálnej rady pravoslávnej cirkvi. Zasadnutie bolo otvorené modlitbou „Carju nebesnyj“, po ktorej sa slova ujal Preosvietený vладыka Nikolaj, biskup prešovský, ktorý prítomných privítal a oboznámil ich s programom zasadnutia. Po prečítaní zápisnice z minulého zasadnutia správu o živote a práci prešovskej eparchie predniesol d. o. mitr. prot. Peter Spišák, riaditeľ ER. Plénum správu vzalo na vedomie a jednohlasne ju schválilo. Po bohatej diskusii a vznesených pripomienkach a návrhoch do ďalšej práce na poli náboženskom i hospodárskom Preosvietený vладыka Nikolaj prítomným poďakoval za doterajšiu ich prácu a zaželal im veľa úspechov v ďalšej práci v novom roku 1976. Zasadanie ukončili modlitbou „Dostojno jest“.

Z pravoslávneho sveta

▲ PATRIARCHA PIMEN sa dožil 23. 7. 1975 šesťdesiatich piatich rokov. Pochádza z Bogrodska (teraz Noginsk) a pri krste obdržal meno Sergej. Po maturite vstúpil do monastiera a r. 1927 prijal meno Pimen. Na kňaza bol vysvätený r. 1931. Roku 1957 bol vysvätený na biskupa v mariánskej katedrále v Odese. Po smrti patriarchu Alexija bol jednomyseľne zvolený patriarchom moskovským a celej Rusi a slávnostne intronizovaný 3. júna 1971. Podľa zvyklostí pravoslávnej cirkvi navštívil roku 1972 Antiochiu a Sofiu, neskôr toho istého roku patriarcháty v Alexandrii, Jeruzaléme, bol hosťom gréckej, srbskej a rumunskej cirkvi, cirkvi gruzínskej a arménskej. Na počiatku roku 1973 bol v Československu a Etiopii. V lete toho istého roku navštívil SRC v Ženeve.

PRIJATIE NA MINISTERSTVE KULTÚRY SSR.

Pri príležitosti vstupu do nového roku a začiatku 6. päťročnice uskutočnilo sa dňa 19. I. t. r. prijatie predstaviteľov cirkvi na Slovensku na Ministerstve kultúry SSR v Bratislave. Predstaviteľov cirkvi prijal p. minister kultúry Miroslav Válek spracovníkmi Sekretariátu pre veci cirkevné. Za pravoslávnu cirkev v CSSR na prijatí bol Jeho Blaž. metropolita pražský a celého Československa Drotej, Preosvietený vладыka Nikolaj, biskup prešovský, a d. o. prof. dr. A. Mihaľov, dekan PBF. Na prijatí sa rokovalo o situácii jednotlivých cirkvi a bohosloveckých fakúlt. Pri tejto príležitosti minister kultúry SSR p. M. Válek poďakoval prítomným za ich doterajšiu prácu na poli cirkevnom a zaželal predstaviteľom cirkvi a veriacim veľa úspechov v ďalšej práci.

P. S.

Patriarcha Pimen, vlastenecký mierotvorca, vedie svoju rodnú cirkev k tichému prístavu Spasiteľovmu, k službe a blahu svojho ľudu a Božieho sveta.

▲ MONASTIER VORONEC. Hovorí sa o ňom ako o Sixtínskej kapli Východu. Roku 1488 ju prikázal postaviť Štefan Veľký na pamiatku víťazných bojov s Turkami. Roku 1547 bol Voronec pokrytý freskami od strechy až po základy. K najvýznamnejším z nich patrí Posledný súd, Adam a Eva a Peklo. Medzi zahrnutými hriešnikmi sa objavujú tiež Turci, ako sa s nimi domorodí ľudia stretávajú v bojoch. Mŕtvych budia z hrobov tráby. Pozadie fresky lemuje krásna modrá farba. Dnes ju poznáme pod menom „voronecká modrá“. Jej výrobné tajomstvo už nikto nepozná. O rozlíšenie sa snažia vedci.

▲ CARIHRAD. Carihradský patriarchát vydal prvý zväzok zborníka „Synodika“, venovanú problémom Celo-pravoslávneho snemu. Zborník, vydaný podľa uznesení Sekretariátu pre prípravu snemu, bude obsahovať materiály o názoroch miestnych cirkvi na danú tému. Úvod k zborníku napísal metropolita chalcedonský MELITON. Zborník ďalej o. i. obsahuje články: „Želania pravoslávnych cirkvi v súvislosti so svätým a veľkým snemom východnej pravoslávnej cirkvi vo svetle pravoslávnej tradície“ od mirlikijského metropolitu Chryzostoma, „Veľký snem“ od metropolitu militského Jakova, „Snem v ruskom pravoslávnom bohosloví“ od Nikolaja Afanasieva, „Tradícia a obnova inštitúcie všeobecných snemov“ od jermónacha dr. Afanasija (Jevtiča) zo srbskej pravoslávnej cirkvi a článok Oliviera Clementa „Budeme spoločne pripravovať snem“. (Episkepsis, 110/74).

▲ KEŇA. Roku 1922 členovia nezávislej obce afrických kresťanov sa pri štúdiu histórie cirkvi prvýkrát zoznámili s pravoslávím. R. 1935 prišiel do krajiny na žiadosť afrických kresťanov pravoslávny grécky biskup Daniel Michal, ktorý vysvätil dvoch Afričanov na duchovných a diakonov a sprostredkoval im cestu do Egypta, kde získali bohoslovecké vzdelanie. Z týchto prvých pravoslávnych duchovných v Keni žije doposiaľ Arthur Gatunna, biskupský tajomník. Pravoslávna cirkev v Keni sa volá „Karinga Orthodox“ (karinga značí „pravá viera“). Roku 1943 ju oficiálne uznal alexandrijský patriarchát. Už v roku 1952 v Keni bolo 350 pravoslávnych chrámov a pravoslávne duchovné učilište so štátutom vysokej školy. Tým obdobia pre pravoslávnu cirkev v Keni boli roky 1952–1960, kedy v

dôsledku hnutia mau-mau bolo zatvorených mnoho škôl i chrámov. Keď krajina nadobudla nezávislosť v roku 1960, zvýšil sa počet farností, ktorá sa jednorázové krštenie tisíce ľudí. Tak tomu bolo i počas návštevy cyperského prezidenta, arcibiskupa Makaria. Vtedy sa dalo pokrstiť 6000 ľudí, bol otvorený duchovný seminár v Naitake (predmestie Nairobi). Seminár už absolvovalo 35 duchovných. V Keni jestvuje hnutie pravoslávnej mládeže „Charebi-Unity“. Pri 150 farnostiach sú pravoslávne mládežnícke organizácie, ktorých úlohou je štúdium sv. Pisma, v znalostiach ktorého sa usporadúvajú medzi farnosťami súťaže. Pokračuje výstavba chrámov. Treba podozrieť, že obyvateľstvo hovorí v 44 jazykoch, čo sťažuje prácu. Veľký je i počet negramotných. (Wiadomošči PAKP, č. 4, 1974).

▲ USA. Zaujímavosť prináša publikácia gréckokatolíckej cirkvi o raste pravoslavia v Spojených štátoch, „The Quest for an Ukrainian Catholic Patriarchate“, vydaná r. 1971 vo Philadelphii, USA. Citujeme: „Dnes tri ruské pravoslávne skupiny v Spojených štátoch s 1,240 000, karpato-ruská diecéza s 105 000, tri ukrajinské pravoslávne cirkvi so 140 000, spolu s takmer 1,5 milióna veriacimi, pozostávajú z 90 % z bývalých gréckokatolíkov a ich detí, kým podobné gréckokatolícke skupiny sa podľa nedávnej oficiálnej Ročenky Spojených štátov na rok 1971 (Official Directory of the United States for 1971) zmenšili na púhych 577 248 veriacich. Veľký odpad nastal r. 1930, kedy bola ustanovená Americká karpatoruská gréckokatolícka cirkev, nedávno posilnená prestupom bývalého kancelára rusínskej diecézy v Pittsburghu.

„Ktože si uvedomí poblúdenie? Z nepovedomých vín ma ospravedlň!“ (Žalm 19, 13).

Životné jubileá

zdraví brat Vasil HRIČINA, kantor z Hrabovej Roztoky, okr. Humenné, osemdesiatich rokov svojho požehnaného života. Náš jubilant sa narodil r. 1895 a viac ako polovicu svojho života venoval kantorovaniu v miestnom chráme. V krízových rokoch 1968-69 zostal verný našej sv. pravoslávnej cirkvi nielen on sám, ale vedel účinne povzbudiť aj iných, za čo mu patrí naša vďaka. Napriek svojmu pomerne vysokému veku prichádza i dnes pomáhať kantorovať. Bratovi Vasilovi za všetko jeho úsilie v prospech pravoslávnej cirkvi i za jeho krásny spev srdečne ďakujeme a do ďalších rokov jeho života mu prajeme veľa zdravia a Božieho požehnanie.

Dňa 25. decembra m. r. dožil sa v

Na mnohaja i blahaja lita!

Dňa 3. marca 1976 sa dožil náš drahý otec Fedor HOLONIČ 75 rokov svojho života. Súčasne oslávil aj päťdesiat rokov spoločného manželského života s Annou, rod. Ilkovou. K narodeninám i k zlatej svadbe srdečne blahoželajú a za všetko, čo pre nich vykonali vo svojom živote ďakujú dcéra Mária s manželom Michalom a syn Ján s manželkou Soňou a vnúčatá Michal, Nina, Soňa a Svätoslav. Do ďalších rokov Vám želáme veľa zdravia, síl a Božieho požehnanie.

Na mnohaja i blahaja lita!

„Silní sú tí, čo bez príčiny napádajú ma, mnoho je mojich nepravínikov zlovoľných. A tí čo dobré odplácajú zlým; obviňujú ma, bo sa snažím za dobrým. Neopušť ma, ó Hospodine! Bože môj, nevzdávaj sa odo mňa! Poponáhľaj sa mi pomôcť, ó, Pane, moja spása!“ (Žalm 38, 20—23).

POSMRTNÁ SPOMIENKA

Dňa 17. I. odovzdal svoju dušu Stvoriteľovi br. Mikuláš MICHALKO, kurátor pravoslávnej obce Keškovec, vo veku 80 rokov. Bol to človek hlboko veriaci a pobožný; ako dlhoročný kurátor svojou starostlivosťou a obetavou prácou veľmi pomohol pri oprave sv. chrámu a pri výstavbe novej

fary. V krízových rokoch 1968-69 zachoval vernosť pravoslávnej cirkvi. Strácame v ňom vzorného kurátora a jeho rodinu dobrého otca. Pohrebné obrady odslúžil miestny duchovný d. o. J. Hrinda za účasti veľkého počtu veriacich.

Blažený pokoj i vičná pamiatka!

J. H.

PETRA

PREŠOV, ul. SRR 1

Obchod s cirkevnými potrebami
a kníhkupectvo má na sklade

Prot. doc. P. Aleš: Cirkevné dejiny	95,-
Trebník	40,-
Pravoslávny katechizmus (český a rus.)	10,-
Pravoslávny katechizmus (slov.)	9,-
Prot. B. Aleš: Liturgika (česká)	3,-
Patriarcha Alexij: Výbor z díla (český)	10,-
Patriarcha Sergij: O spasení (slov.)	10,-
Metropolita Nikolaj: Výňatok z diela	12,-
Prof. dr. Pružinský: Patrológia I. a II. diel	101,-
Metr. Jelevferij: Na Božej nive (slov.)	10,-
Cirkevné právo	37,-
Homiletika	10,-
Dr. Kačur I.: Stručný prehľad cirkevnej archeológie	15,-
Dr. Kernaševič: Pástorálka	18,-
Dr. Kernaševič: Všeobecný typikon	16,-
Praktický trebník	40,-
Teologický zborník II.	56,-
Základné bohoslovie	24,-
Obrázky „Pamiatka na sv. Prijímanie“	3,-
Nový zákon (cirk. slovanský)	50,-
Dr. Š. Balogh: Úvod do filozofie	10,-
Služebník (cirk. slovanský)	60,-
Istoriija pravosl. cirkvi (rusky)	4,-
Teologický zborník IV.	52,-
Dr. P. Kernaševič: Zrovnávacie bohoslovie	112,-
Veľký zborník [latinkou]	80,-
Modlitebník Chlieb duši	25,-